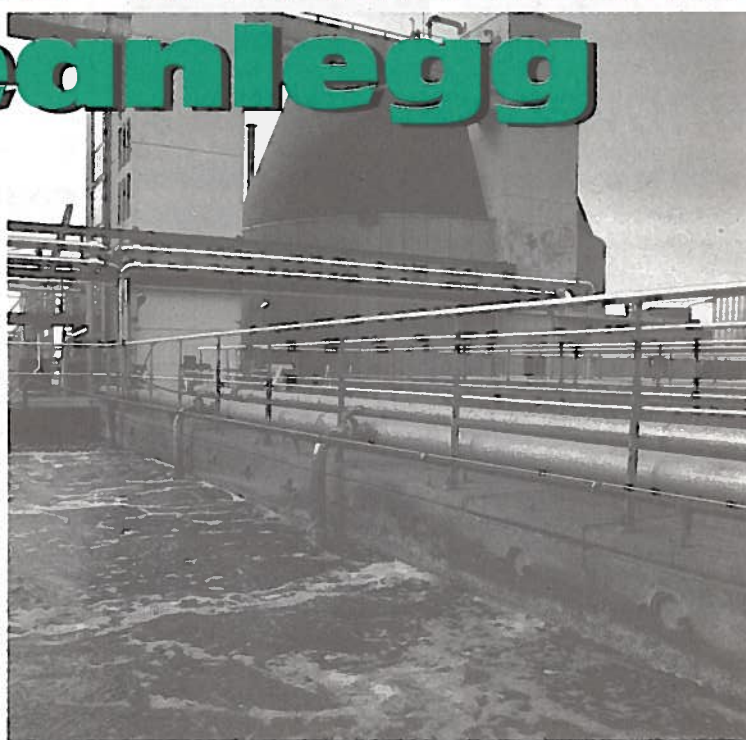

Dioksin dannes i renseanlegg

Danske forskere har funnet de farlige organiske miljøgiftene dioksin og nonylfenol i slam fra flere renseanlegg. Det nye er at giftene dannes i anlegget. Norske myndigheter leter ikke etter miljøgiftene, og kan derfor ikke vite om de dannes i norske renseanlegg.

Undersøkelser ved Danmarks Miljøundersøgelser viser at det er seks ganger så mye nonylfenol i rensed slam som i urensed spillvann.

Samtidig kommer en ny rapport om at Norges nasjonalfugl, fossekalen, inneholder oppsiktsvekkende store mengder miljøgifter. Det er like høye nivåer av miljøgifter i fossekalen, som i marine fugler.

Myndighetene leter ikke etter dioksiner i norske renseanlegg. (Foto: Steinar Haugberg/Samfoto.)

● side 3 og 10

INNHold

- Si nei til bjørnejakt ● 4
- Tamt naturår ● 5
- Intervju med Berntsen ● 6-8
- Hva sier FNs klimapanel? ● 17
- SV krever miljøgiftmelding ● 18
- Ozondreperne temmes i 2040 ● 19

Berntsen: kjemper alene for rovdyrene

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen venter tøffe tak når rovdyrforvaltningen skal revurderes neste år. Han er meget skuffet over naturvernorganisasjonene.

– Jeg slåss en nokså ensom

kamp, sier Berntsen i et intervju med N&M Bulletin. Han mener det blir meget vanskelig å stå i mot presset fra næringsinteressene når saken skal opp igjen neste år.

– Naturvernforbundet har holdt en utrolig lav profil, mener Berntsen.

● side 6

Langt mindre villmark enn antatt

Det er langt mindre villmark i Norge enn forskerne tidligere har antatt.

Villmarken i Norge er i ferd med å forsvinne. I Sør-Norge er bare fem prosent av arealet villmarkspreget, viser en ny kartlegging fra Direktoratet for naturforvaltning.

● side 15

Natur&miljø Bulletin

Norges Naturvernforbund
Ansvar. redaktør (konst.): Ole P. Pedersen

Redaksjon: Jens P. Toldnæs, Audun Garberg.
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 0803 50 94602
Elektronisk post:
red.naturvern@oslonett.no
Telefon: 22 71 55 20
Telefax: 22 71 56 40
Direkte: 22 04 4 + 641 (Toldnæs),
642 (Pedersen), 644 (Garberg).
Neste utgave: 12.1.1996.

Annonser tlf: 22 71 92 20
Annonser fax: 22 71 92 38
Abonnement:
kr. 180,-/år (privatpersoner)
kr. 500,-/år (bedrifter).
Produksjon: Gan Grafisk. Trykket
på Cyclus, 100% resirkulert papir.

Blader merket
er opplagskontrollert og godkjent av
norsk fagpresse

Behovet for frykt

Vi lever i et trygt land, uten ytre fiender. Så da gjelder det å skape seg noen. Akkurat nå er det rovdirene som står høyest på hatlisten i Akersgata og Bondelaget.

Dagbladet kan fortelle oss om hunden Max, som kjempet en «desperat» dødsstrid mot ulven, og om eieren som ble møtt av «et makabert» syn. Han «så rett inn i øynene på ulven», som la på sprang. Også de andre i jaktlaget var «krystet over møtet med ulven». De «fant blodspor over et stort område». Og: «Slik går det når ingen vil ha styring på rovdyrstammene i Norge», slår den stakkars eieren av hundekadaveret fast overfor avisa.

Til Akersgatas journalister sender vi følgende opplysning som julepresang: naturen er basert på et økosystem hvor noen arter spiser andre arter.

Mennesket spiser for eksempel sauer, hunder, bjørner, kanner, snegler, katter og hester.

Men stakkars den sulte ulv som forviller seg over grensa, han er dømt til gapestokken av Akersgatas nyhetsavdelinger. For rovdirene får jo herje fritt i Norge, det må da enhver leser av Dagbladet, VG og Nationen forstå.

Da ulven tilfeldigvis spiste hunden som sporet rådyr for sine eiere (antakelig skulle rådyret spises av menneskene), fikk journalister og rovdyrhatere en takknemlig oppgave: å uteske hvilke fryktelige lidelser det kjære dyret led mellom ulvens tenner. Tabloidavisene spilte på folks behov for frykt: vi må ha noe å være redd for for å være glad i det vi har.

Historien viser at menneskene er betydelig farligere for rovdirene enn omvendt. De fire store, bjørn, jerv, ulv og gaupe, er alle truet i Norge. Egen ulvestamme har vi ikke, og bjørnen har vi stort sett felles med svenskene. Likevel er frykten der: frykten for det du kan møte ute i skogen en mørk kveld utenfor Kongsvinger, frykten som selger aviser.

Vi sitter igjen med inntrykket av at rovdirene herjer vilt i norske saue- og reinsdyrflokker, og at norske bønder møtes av slagsmarker hvor det ligger tusenvis av istykkerrevne kadavre, mens en og annen enslig sau har klart å overleve sommeren som ved et under.

Sannheten er en annen. Inntil 15 prosent av den sauen som går tapt forsvinner på grunn av rovdyr.

Vi bor i et rikt land. Ved utgangen av Naturvernåret er det grunn til å spørre: Er vi ikke rike nok til å la naturen gå i arv?

Gjestekommentar

Biologisk mangfold

Kjell Opseth
Samferdsleminister

Det som inngår i nemninga biologisk mangfold har lenge vore eit viktig omsyn ved planlegging og utbygging av transportanlegg i Norge.

At transportprosjekt mellom anna kan påverke kalvingsområde for villrein, spelplassar for skogsfugl, trekkvegar for vilt og naturverdier langs verna vassdrag, er ikkje noko nytt. Slike tilhøve har i mange år hatt verknad på traseval og kravd vesentlege kostnader til avbøtande tiltak.

På dagsorden

Rio-konferansen i 1992 sette for alvor biologisk mangfold på dagsorden internasjonalt. I konvensjonen som Norge har ratifisert, blir det ikkje sett mål for omfanget av vernetiltaka. Men konvensjonen pålegg oss – så langt det er mogleg – å føre ein politikk som opprettheld den nasjonale variasjonen av artar og økosystem.

For vår del vil utfordringa bli å minske naturinngrep og forureining som skuldast transport. Samferdsledepartementet har, som del av regjeringa sitt arbeid med ein handlingsplan for biologisk mangfold, utarbeidd ein eigen plan for sektoren.

I Samferdsledepartementet sin sektorplan heiter det:

«Delplanen hovedmål fastsetter at samferdselsmyndighetene skal legge forholdene til rette for at samfunnets langsiktige transportbehov i størst mulig grad tilpasses og dekkes i tråd med prinsippene for en bærekraftig utvikling. Dette innebærer bl.a. at det bør legges vekt på hvordan transportaktiviteter påvirker det biologiske mangfoldet.»

Omsynet til biologisk mangfold bør i større grad innarbeidd ved planlegging, utbygging og drift av transportanlegg. Det er særleg viktig å

legge vekt på korleis slik omsyn blir handsama i planfasen. Val av trasé og utforming av sjølve anlegget er kanskje det mest avgjerande for dei skadeverknadene eit prosjekt har når det gjeld omkringliggjande natur- og kulturmiljø.

Ein førestnad for prioritering av ulike mål er at dei som fattar vedtaka har tilstrekkeleg kunnskap om viktige konsekvensar av ulike tiltak, til dømes planlagde transportanlegg. Når det gjeld omsynet til biologisk mangfold, treng vi betre data om tilstanden i ulike naturtypar, betre metodar for konsekvensutgreiing og auka kunnskap om korleis naturinngrep og forureining påverkar mangfoldet.

I praktisk planlegging kan det vere ei god tilnærming å starte med å undersøke om prosjektet skader artar eller naturtypar som er sårbare lokalt eller regionalt. Vil det krevje store meirkostnader å ta omsyn til lokale verneverdiar, bør styresmaktene vurdere verdien av arten eller området i ein nasjonal samanheng.

Konflikt

I mange tilfelle kan det vere konflikt mellom to eller fleire overordna mål for samfunnsutviklinga. Målet om vern av biologisk mangfold kan i somme tilfelle føre til at planane for eit veg- eller jernbaneprosjekt må justerast på ein måte som gjer at trafikken på veg eller bane blir mindre trygg og at det blir vanskelegare for trafikken å ta seg fram. I andre tilfelle vil ein til dømes løyse lokale forureining- og støypproblem ved å bygge ein ny veg rundt ein tettstad. Men dette kan igjen føre til løysingar som krev inngrep i verdifulle naturområde.

Mitt sluttpoeng er difor: målet om å verne biologisk mangfold kan ikkje tolkast absolutt, men må avveigast mot andre viktige mål.

Miljøgifter dannes i norske renseanlegg?

Danske forskere har funnet de farlige organiske miljøgiftene dioksin og nonylfenol i slam fra flere renseanlegg. Det nye er at giftene dannes i anleggene. Norske myndigheter leter ikke etter miljøgiftene, og kan derfor ikke vite om de dannes i våre renseanlegg.

N&M Bulletin

Jens P. Toldnæs

Det østrogenlignende stoffet nonylfenol er funnet i spillvann fra danske renseanlegg. Undersøkelser foretatt av Danmarks Miljøundersøgelser i Roskilde viste at mengden nonylfenol i rensat slam var seks ganger høyere enn i urensset spillvann.

Virkninger av stoffet er nå undersøkt ved universitetet i Odense. Flyndrehanner som fikk tilført stoffet begynte å oppføre seg som om de var hunner – de forsøkte å legge

egg. Selv ved lave doser hadde stoffet en markant østrogen virkning.

Dioksiner dannes

Undersøkelsene tyder på at også dioksin dannes i renseanleggene. Fra før er det kjent at dioksiner dannes i eldre forbrenningsanlegg. Funn som er gjort på renseanlegg i Skævinge, Avedøre og Marselisborg i Århus, hvor det blant annet er funnet såkalt seveso-dioksin (regnet som det mest giftige), viser at det neppe er snakk om nedfall fra luftforurensninger.

– Det nye er ikke at det er dioksin i slammet. Det nye er at noe tyder på at dioksine dannes i selve spillvannet eller renseanlegget, sier forskningssjef Lars Carlsen til avisen Information. Carlsen mener det er en «ny dimensjon» i miljødebatten dersom teorien blir bekreftet.

Samme forhold i Norge?

I prinsippet er det ingen forskjell på norske og danske renseanlegg. Ifølge avdelingsingeniør Magnhild Føllesdal ved

Oslo vann- og avløpsverk (OVA) er renseprosessen den samme.

– Slamkvaliteten er avhengig av hva slags vann som kommer inn, sier hun til N&M Bulletin.

Miljøsjef i Århus, Jørn Andersen, mener at bakgrunnsnivået for miljøgifter ikke er noe høyere i Danmark enn i Norge.

– Tall jeg har sett viser at vi har de samme verdier som i jomfruelige områder i Nord-Norge og Nord-Sverige, sier han til N&M Bulletin.

Slam uegnet som gjødsel?

Forskerne advarer nå mot bruk av kloakkslam i jordbruket.

– Vi mener at vår viten om hvordan nonylfenol oppfører seg i landbruksjord er for liten til at slammet kan brukes til gjødsel, sier professor Poul Bjerregaard til avisen Berlingske Tidende.

De nye dioksinfunnene har også fått det danske landbruket til å si klart nei til bruk av slam som gjødsel.

– Med disse nye opplysningene kan jeg jeg ikke anbefalle våre medlemmer å bruke slam

som gjødsel, sier Peter Gæmelke i De Danske Landboforeninger.

Leter ikke

I Norge anbefaler Statens forurensningstilsyn (SFT) bruk av kloakkslam som gjødsel. Debatten om dette har stort sett dreid seg om tungmetaller i slammet, og da spesielt kadmium. I øyeblikket er nye slamforskrifter ute på høring, uten at dioksin og østrogenlignende stoffer er tatt med blant de stoffene det skal analyseres etter i norsk slam.

– Tungmetallene er viktige fordi de ikke brytes ned. Vi har revidert forskriftene i år på grunnlag av norske og utenlandske opplysninger, sier avdelingsingeniør Sigurd Tremoen i SFT til N&M Bulletin. Tungmetallene det letes etter i Norge er kadmium, bly, kvikksølv, nikkel, sink, kobber og krom.

Så lenge SFT ikke leter etter miljøgifter i slamprøvene, er det umulig å slå fast om giftene finnes i norsk slam eller ei.

Østrogen-hermetikken under lupen

Lakken på innsiden av hermetikkbokser inneholder et stoff som har hormonforstyrrende effekt. Nå vil myndighetene og industrien undersøke lakken og se etter alternativer.

N&M Bulletin

Jon Bjartnes
og Jens P. Toldnæs

Det var tidligere i høst at N&M Bulletin kunne fortelle om en spansk undersøkelse, som konkluderte med at lakken avgir stoffet bisphenol-A, det samme som skilles ut fra plasten i tannfyllinger.

Statens Næringsmiddeltilsyn (SNT) har til nå først og fremst undersøkt plastmaterialer når det gjelder skadelige stoff i matemballasje. Nå står hermetikkakken høyt oppe på prioriteringslisten.

– Vi har en forskrift som sier at lakk ikke skal inneholde skadelige stoff. Nå vil vi undersøke de lakktypene som er på markedet, sier Kirsten Færden i SNT til N&M Bulletin.

- Hauset opp

– Dette er nok en sak som er blitt relativt mye huset opp, tidligere i en del andre land, og nå også i Norge. Alle våre lakker er internasjonalt godkjent

av både et tysk og et amerikansk institutt. Vi har likevel satt i gang en undersøkelse der vi henter inn informasjon om eventuell helserisiko og om det finnes akseptable alternativer til denne lakken, sier divisjonsdirektør Kristoffer Danielsen i Skanem A/S. Skanem leverer 70 prosent av hermetikkboksene på det norske markedet.

- Utenfor all fornuft

Det finnes en egen forsknings- og utdanningsinstitusjon som er tilknyttet hermetikkindustrien, kalt Norconserv. Instituttetsjef Per Henrik Prante har liten tro på at den hormonfor-

styrrende effekten representerer noen helsefare, men også Norconserv vil nå undersøke saken nærmere.

– Av og til skytes det totalt utenfor all fornuft. Det ligger i forskningens natur at det bygges opp hypoteser som det ikke nødvendigvis er hold i. Men det er likevel viktig at en behandler slike spørsmål seriøst. Vi har blant annet sett på den spanske rapporten som var utgangspunktet for N&M Bulletins oppslag, og vi har vært i kontakt med fagmiljøer i flere land, sier Prante.

– Vi vurderer konsekvenser av eventuelt å gå over til andre lakktyper.

Børre Pettersen om bjørnejakt: Politikerne må si nei

Leder i Norges jeger- og fiskerforbund, tidligere statssekretær Børre Pettersen, er misfornøyd med regjeringens rovdyrpolitikk: – Politikerne er ikke i stand til å stå opp og si nei til felling av bjørn, sier Pettersen.

N&M Bulletin
Jon Bjartnes

Neste år skal Thorbjørn Berntsen legge fram forslag til endringer i rovdyrforvaltningen.

– Jeg er redd for at gjennomgangen av rovdyrpolitikken vil føre til en liberalisering. Politikerne er for lydhøre overfor landbruksinteressene. De er ikke i stand til å stå opp og si nei, sier Børre Pettersen.

Han sammenligner sauen-

æringens forhold til rovdyr med industriens forhold til sine omgivelser.

Absurd

– Det ville vært absurd om Hydro på Herøya sa: Vi vil drive som det passer oss, og gir blaffen i miljøet rundt fabrikk. I løpet av de siste 20 årene har industrien investert titalls milliarder i renseutstyr for å møte krav fra myndighetene. De eneste to næringene som ikke har forstått at de må forholde seg til miljøkrav er sauebøndene og fiskeoppdretterne. Hvis man vil drive sauenæring i et kjerneområde for bjørn, skal man ikke komme utenom utgangspunktet: Bjørnen er fredet, sier Pettersen.

Som statssekretær i Miljøverndepartementet fra 1991 til 1994 satt han selv sentralt i utformingen av rovdyrforvaltningen.

– Det siste året jeg var stats-

sekretær var det eneste året uten felling av bjørn siden fredningen ble innført i 1973, sier Pettersen.

Mye tøffere

Rovdyrforvaltningen er ikke den eneste saken der Pettersen er kritisk til sine partifeller og tidligere kolleger i styringsverket.

– Jeg mener at myndighetene burde kjørt et mye tøffere løp når det gjelder å ta vare på det biologiske mangfoldet. Rovdyr er bare ett eksempel. Midler til vern av arealer er et annet. Antallet vernede kvadratkilometre har økt voldsomt de siste årene. Men det økte arealvernet er ikke blitt fulgt opp. Når flere områder blir fredet, trengs det også flere ressurser til overvåkning for å se til at fredningen følges opp i praksis. Der er innsatsen nå for svak, sier Pettersen.

Han har likevel forventnin-

ger til opprettelsen av nyskapingen Statens naturoppsyn.

– Proposisjonen går snart til Stortinget. Vi får se hva som blir utfallet, men vi er rimelig optimistiske, sier han.

Stille i Naturvernåret

Pettersen er ikke imponert over politikernes innsats for naturen i Naturvernåret 1995.

– Jeg synes markeringen av året har gått veldig stille for seg, og jeg er vel ikke overbevist om at naturen har kommet styrket ut av dette året. I rovdyrpolitikken er noen på gli i feil retning, arealpolitikken er i det store og hele omtrent som før, og året ender antakelig med at Norsk institutt for naturforskning får slettet 2,3 millioner fra sin basisbevilgning. Ikke bra nok, sier han.

Samme Alta-dom: Tøm dum dam

Det kan bli bråk i Alta igjen: Riksadvokat Georg Fr. Rieber-Mohn får full støtte fra naturvernfolket til sitt forslag om å åpne demningen i Altaelva.

N&M Bulletin
Jon Bjartnes

Sterkest i ordbruken er leder Børre Pettersen i Norges Jeger- og Fiskerforbund:

– Jeg støtter forslaget fullt ut – jeg sa det samme for tre år siden, som statssekretær. Hvis ikke næringsministeren følger miljøvernministeren i denne saken, er jeg overbevist om at braket i Alta blir like stort som det var i forbindelse med selve utbyggingen, sier Pettersen.

Organisasjonene i Samarbeidsrådet for Naturvernsaker

har sendt ut en felles pressemelding om Alta. Foruten Norges jeger- og fiskerforbund støtter altså både Den norske turistforening, Naturvernforbundet og Verdens naturfond kravet om å åpne slusene i Alta.

Symboleffekt

I pressemeldingen heter det at det særlig er hensynet til laksen som gjør at demningen bør åpnes. Men det ligger også mye symboleffekt i denne saken.

– Ordføreren i Alta kommune stiller seg positiv til tanken,

og sier at hun ikke tror at elva hadde blitt bygget ut i dag. Statsminister Gro Harlem Brundtland har uttalt at utbyggingen av Alta var unødvendig. En rekke andre aktører som deltok i beslutningen om å bygge ut Alta mener det samme. Det er aldri for sent å rette opp en skade. Selv om en i dette tilfellet aldri vil kunne få tilbake 100 prosent av det som ble demmet ned, vil så mye kunne gjenopprettes at politikere bør vedta å la elva få renne som før, heter det i pressemeldingen.

Fjernvarme utnyttet

Vi nordmenn blir flinkere til å utnytte fjernvarme, melder Statistisk sentralbyrå. Fra 1990 til 1994 økte den prosentvise utnyttelsen av energien fra 59 til 69 prosent. Energien kommer hovedsakelig fra forbrenning. Fjernvarme utgjør drøyt én prosent av det norske el-forbruket, mot 32 og 77 prosent i Sverige og Danmark.

- Tamt naturvernår

Ingen av de store miljøorganisasjonene er fornøyd med Naturvernåret 1995, som nå er formelt avsluttet. Men Thorbjørn Berntsen er fornøyd.

N&M Bulletin
Jon Bjartnes og
Ole P. Pedersen

– Naturen har tapt, mener Naturvernforbundets landsstyre.

– Dårlig, sier leder Øystein Dahle i Den norske turistforening (DNT).

– Mye negativt, sier fagsjef Stig Hvoslef i Verdens naturfond (WWF).

N&M Bulletin har samlet kommentarer til Naturvernåret fra synsere i alle de store naturvernorganisasjonene. De fleste er enige om at informasjonskampanjene i Naturvernåret har vært forholdsvis vellykkede, særlig de som har vært rettet mot barn og unge. Men naturen har ikke fått bedre kår i 1995, om vi skal tro kommentarene.

NNV: Naturen tapte

På forrige møte vedtok landsstyret i Naturvernforbundet en kritisk uttalelse om myndighetens innsats i Naturvernåret. Styret trekker fram flere eksempler på naturvernsaker der utviklingen gikk i naturens disfavør i 1995.

– Vedtakene om å bygge vei og bru gjennom Ulvenvatnet i Os og stadfestinga av reguleringsplanen for Lundevågen i Farsund, er to klare eksempler på at selv opplagt verneverdige områder ble vedtatt ødelagt, heter det i uttalelsen.

Landsstyret trekker også fram barskogvernet (en prosent av arealet i Norge, mot fem i Sverige) og rovdyrforvaltningen som eksempler på saker der norske myndigheter heller gikk feil enn rett vei i Naturvernåret. Styret er heller

ikke fornøyd med at regjeringens varslede handlingsplan om biologisk mangfold ikke kom i Naturvernåret, noe som opprinnelig var tanken. Styret frykter dessuten at planen blir utflytende og tannløs når den kommer.

DNT: Dårlig

– Jeg tror vi må konkludere med at det har gått bra med naturvernåret – men dårlig med naturen, sier leder Øystein Dahle i DNT. Han mener mye av kampanjevirkomheten har vært vel anvendt penger, og trekker særlig fram innsatsen mot barn og unge.

– Men naturen går ut av året i dårligere forfatning enn den gikk inn. Presset mot naturen er både stort og økende, sier Dahle. Som eksempler trekker han fram rovdyrforvaltningen og nasjonalparkene.

– I 1995 har vi sett mye mer press mot rovdirene enn tidligere. Når det gjelder nasjonalparkforvaltningen, ser vi at en god del av de opprinnelige verneverdiene svekkes på grunn av for eksempel vegbygging og snøscooterkjøring. Alt i alt arbeider naturvernet i motvind for tiden, sier Øystein Dahle. Men han ser lys i tunnelen.

– Jeg er ikke villig til å akseptere at Naturvernåret nå er slutt. Vi har også fått en del suksesser, og innsatsen mot barn og unge gir håp for bedre uttelling i framtiden, sier Dahle.

WWF: Mye negativt

Fagsjef Stig Hvoslef i WWF ramser kjapt opp mange eksempler på ting myndighetene IKKE har gjort i Naturvernåret:

– Nå burde vi ha sett det varslede Statens naturoppsyn. Vi burde ha sett forvaltningsplanen for ulv, som skulle ha vært ferdig forlengst. Vi burde ha sett handlingsplanen for biologisk mangfold. Myndighetene burde ha satt mye mer inn på å få til et mer bærekraftig skogbruk. Prosjektet «Levende

skog» er skognæringens egen sak. Det er positivt, men det mangler bevilgninger fra myndighetene. Vi burde også ha sett utvidelsen av norsk vern av våtmarker etter Ramsar-konvensjonen – og vi burde absolutt ikke ha sett at myndighetene ga opp det viktige naturvernområdet i Lundevågen, sier Hvoslef.

Både Hvoslef og Naturvernforbundet trekker fram Stortingets behandling av Regjeringens Svalbardmelding som et positivt trekk i Naturvernåret. Energi- og miljøkomiteén på Stortinget satte blant annet en stopper for den planlagte

veien mellom Longyearbyen og Svalbard.

Berntsen fornøyd

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen er derimot fornøyd med Naturvernåret.

– Intensjonene vi hadde var først og fremst å bruke året for å få oppmerksomhet, engasjere organisasjonene og skolene, med fokus på to ting: allmannsretten og biologisk mangfold. Det reflekteres ikke så mye i media, for dette er mange gladsaker og positive ting, sier Berntsen til N&M Bulletin.

– Bedre forrige gang

– Thorbjørn Berntsen har prøvd og tapt i regjeringen i år som tidligere. De andre statsrådene har ikke brydd seg om Naturvernåret. I forhold til forrige Naturvernår i 1970 var 1995 en skuffelse, sier fagkonsulent og veteran Thor Midteng i Naturvernforbundet.

N&M Bulletin
Jon Bjartnes

Midteng var med forrige gang også, og mener oppmerksomheten omkring naturvern fikk et stort oppsving den gang, sammenlignet med i dag.

– I 1970 vokste oppmerksomheten om naturvern blant allmennheten. Naturvernforbundet opplevde 50 prosent medlemsvekst. I år har vi hatt en nedgang. Informasjonskam-

panjene har ikke truffet folk flest, sier Midteng.

Han har likevel tro på at det kommer effekter av deler av innsatsen i Naturvernåret. Som eksempel trekker han fram målrettede kampanjer rettet mot en mer naturvennlig arealforvaltning i kommunene.

Også Ragnar Vik, tidligere leder i Naturvernforbundet, nå blant annet leder i Statens Naturforvaltningsråd, er veteran nok til å kunne sammenligne Naturvernåret 1995 med 1970-utgaven. Han mener det er tidlig å trekke konklusjoner om 1995, men jubler i hvert fall ikke.

– Jeg innbiller meg at Naturvernåret 1970 var mer synlig. Men vi skal huske på at det året kom før Miljøverndepartementet ble opprettet, før vi fikk hele det myndighetsapparatet vi har nå, sier Ragnar Vik.

Nytt reservat

Regjeringen har opprettet Rinnleiret naturreservat i Levanger og Verdal, melder Miljøverndepartementet (MD). Området i Nord-Trøndelag er to kvadratkilometer stort. Formålet med vernet er å ta vare på et viktig våtmarksområde i naturlig tilstand, og verne om den særpregede strandengvegetasjonen sammen med det spesielt rike og interessante fuglelivet og annet dyreliv som hører til området, forteller MD.

Takk for
støtten!

NITO

Ordet er ditt A/S

Skedsmo Betong Fabrikk AS
mørtelfabrikk og pukkverk

AVFALLSBEHANDLING

Tlf: 77 84 06 55

Avfallsinnsamling og
spesialavfallsmottak.

SENJA
AVFALLSELSKAP BA
Botnhøgen, 9300 Finnsnes

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen intervjuet av Natur & Miljø Bulletin

- Ensom kamp for rovdyprene

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen venter tøffe tak når rovdypforvaltningen skal revurderes neste år. Han er meget skuffet over den manglende støtten fra naturvernorganisasjonene.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

I høst har striden om forvaltningen av Norges fire store rovdyp, bjørn, jerv, ulv og gaupe, blusset kraftig opp. Deterplanlagt en revidert rovdypmelding i løpet av 1996, som skal vurdere de gjeldende kjerneområdene for de fire artene. Det kan bli tøff kamp mellom nærings- og verneinteresser.

– Uberørte arealer reduseres

sterkt, dermed blir det vanskeligere for rovdyp. De må jo ha livs- og oppvekstområder hvis det skal være mulig å ha bæredyktige rovdypstammer i Norge. Det vil kreve at vi avsetter områder hvor de kan få leve i fred.

Ensom kamp

– Er rovdypretten i medvind?

– Ja, veldig. Nationen har gått fore her. Men Naturvernforbundets landsstyre anklager oss også, for å ha gitt fire betingede fellingstillatelser på bjørn. Jeg slåss en nokså ensom kamp.

Berntsen legger ikke skjul på at dagens rovdypforvaltning er under et stor press fra næringsinteressene.

– Nationen og Senterpartiets folk på Stortinget fører an. Naturvernforbundet har holdt en utrolig lav profil. Er det noen som har slåss for dette, er det meg.

– Så du trenger egentlig miljøbevegelsen i ryggen for å stå opp mot de som vil rovdypa til livs?

– Ja, for dette blir en meget tung sak. Alt som går på vern blir utrolig tungt. Nasjonalparkmeldinga blir mye tyngre å gjennomføre enn den forrige. Det skyldes grunneierinteresser og kravet om lokal forvaltning. Jeg er ikke mot lokalt demokrati, men jeg ser hva som skjer med Hardangervidda og strandplanloven, som skulle ha forbud mot bygging i 100-metersbeltet. Kommunene har brukt dispensasjonsretten i et slikt omfang at det omtrent er borte vekk, alt som skulle beskyttes.

– Så man har gått for langt i å gi lokale myndigheter fullmakter?

– Å ja, alt for langt, bekrefter miljøvernministeren.

Vil åpne produktregisteret

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen ønsker mest mulig åpenhet i Produktregisteret. Han lover også at myndighetene nå skal se nærmere på meldingene om at lakk på hermetikkbokser har østrogenhermende effekt.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

– N&M Bulletin skrev tidligere i høst om en spansk undersøkelse som viste at lakk på innsiden av hermetikkboksene skiller ut hormonhermende stoff. Kreves det for liten dokumentasjon fra produsentene før ting legges ut for salg?

– Det er ikke alltid miljø-

eller helsemyndigheter er i stand til å stille alle relevante spørsmål med en gang. Ting kan dukke opp etterhvert. Selv innen matemballasje, hvor det er høy beredskap, kan det dukke opp ting man ikke har tenkt på, og som må undersøkes. Men jeg har sett at Statens næringsmiddeltilsyn sier det ikke er grunn til frykt. Vi får jobbe videre med saken og se om det faktisk holder stikk.

Naturvernforbundet har bedt om å få opplysninger om hvilke varer som finnes i norske butikker, som inneholder bestemte stoffer. Så langt har Gunnar Berge nektet å utlevere disse opplysningene.

– Vil du be Gunnar Berge utlevere de opplysningene som Naturvernforbundet har bedt om?

– Ja, men vi må ta et visst hensyn til balansen mellom det som næringslivet hevder er rene bedriftshemmeligheter og at kompetente, norske faginstanser får analysert stoffene og slått fast om de er farlige eller ikke. Men for de aller fleste produkters vedkommende bør ikke det være noen hindring i det hele tatt.

– Men Naturvernforbundet vil i denne saken være forbrukernes talerør. Det må jo være viktig at forbrukerne i det minste får vite at disse stoffene finnes i varer?

– Jada, det er jeg enig i. Vi bør gå så langt som mulig. Er det helsefarlige stoffer skal de egentlig ikke bringes inn på markedet i det hele tatt, så fremt det finnes andre og mindre farlige produkter, sier Berntsen.

Krav til luftkvalitet kan bli skjerpet

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen tror kravene til luftkvalitet blir skjerpet i løpet av få år.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Regjeringen har foreslått å innføre grenser for hvor ille luftforurensningen kan være i Norge. Grensene har fått mye kritikk fordi de er langt slappere enn det helsekriterier tilsier. Denne uken gikk fristen for å innlevere høringsuttalelse om saken ut.

– Hvorfor ble grenseverdiene så svake?

– De er ikke svake. Vi er et av de få landene som får lovgivning på området. Vi etablerer et grunnlag med de grenseverdiene som er foreslått. Så får vi bygge videre på det, sier Berntsen.

– Dette er først og fremst en opprydding for å gripe tak i en del konkrete problemer. Men

det kan godt hende, ja det er sannsynlig, at forskriften vil bli skjerpet etter at vi nå har kommet i gang og gjort de første tingene, sier Berntsen.

Stenge byene?

Han mener det å følge Statens forurensningstilsyns (SFT) foreslåtte grenser ville ført til drastiske tiltak.

– Tiltak som berører så mange (700 000 mennesker er rammet av helseskadelig luftforurensning), betyr først og fremst at noe må gjøres byområdene. For å sette det helt på spissen må du stenge disse byene. Det kan godt hende det er riktig på lang sikt, men du kan ikke forestille deg at det er noe vi skal gjøre i løpet av de nærmeste par årene.

Berntsen avslører at Miljøverndepartementet (MD) tapte kampen i regjeringen om luftkriteriene, til tross for at strengere tiltak, ifølge SFT og Statistisk sentralbyrå, vil være samfunnsøkonomisk lønnsomme.

– Men vi snakker om øyeblikkets tyranni, hvor alle de presserende oppgavene, alle samfunnsgrupper og -sektorer skal ha mer penger til ditt og datt. Da må du ta kortsiktige hensyn av politiske grunner, mens du ikke får tatt hensyn til de langsiktige perspektivene. Hvis vi reduserer forurensning i dag, så blir det færre syke folk. Det slår ut på helsebudsjettene om ti år. Men det har ikke hittil vært mulig å få gjennomslag for den type tankegang.

- Uenighet

– Men da har du heller ikke fått gjennomslag for den tankegangen i regjeringen, ettersom forskriften bare har betydning for 3000 mennesker?

– Jo, men nå må du ikke glemme at dette er et framskritt i forhold til det som var. Når jeg hører på noen fra miljøbevegelsen, for eksempel Lars Haltbrekken fra Natur og Ungdom, så får man jo inntrykk av at det som nå skjer er et tilbake-

skritt. Og det er mildest talt å snu tingene på hodet. Vi må jo være i stand til å registrere de framskrittene som skjer, selv om de er små.

– Ble MD presset i kne og forslaget skrevet med påhold-penn?

– Det er jo stadig slike situasjoner hvor det kan være uenighet mellom oss og andre departement, også andre departement imellom. Vi prøvde å vurdere langsiktig: de investeringene som vi må gjøre i dag, de vil vi få igjen på lang sikt. Vi mente at de to milliarder kroner vi slo et slag for, de ville vi få tilbake i løpet av ti-femten år. Men de som ser på det kortsiktige, de synes at det å bruke to milliarder de nærmeste tre til fire årene, er alt for mye fordi vi har så mange som står i helsekø!

Berntsen mener likevel at de nye forskriftene vil føre til praktiske endringer i byområdene, med stengte gater, omdirigering av trafikken og dermed mindre forurensning.

Skrinlegger nok et miljømål

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen er i ferd med å skrinlegge nok et miljømål. Utslippene av flyktige, organiske forbindelser (VOC) blir antakelig ikke redusert med 30 prosent innen 1999, slik en internasjonal avtale krever.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen og
Audun Garberg

Norge har forpliktet seg til å redusere VOC-utslippene med 30 prosent fra 1989 til 1999. Fram til 1994 økte imidlertid

utslippene med 10 prosent. Berntsen oppgir ikke målet helt i intervjuet med N&M Bulletin. Han lover at den kommende plan for å redusere VOC-utslipp vil ta for seg de store kildene i Nordsjøen, spesielt bøyelasting. Men han lover ingenting når det gjelder å følge den internasjonale avtalen.

Offshore

– Hvis vi virkelig skal bruke penger på ting, så er det først og fremst på sokkelen. Ved bøyelasting av olje over på båt, og ved selve oljeproduksjonen. Hvorvidt vi greier de 30 prosentene skal være usagt, men at vi kommer til å greie en del, det

tror jeg, sier miljøvernministeren.

– Så mange av tiltakene i den kommende VOC-planen vil gå på offshore?

– Ja, det er der vi har de største utslippene. Vi skal blant annet diskutere dette med Statoil på et møte over nyttår. Dette er også spørsmål som diskuteres i Miljøskok. Gruppen er satt ned av Jens Stoltenberg for å få til frivillige avtaler om reduserte utslipp – i første omgang med oljebransjen. Det gjelder også for VOC, sier Berntsen.

Lars Haltbrekken, leder i Natur og Ungdom, er ikke særlig overrasket.

– 80-tallet var et tiår hvor vi inngikk en rekke med tildels svake miljøavtaler. 90-tallet er tiåret hvor vi til og med går bort fra disse svake avtalene. I tillegg til VOC, gjelder det CO₂, NO_x og SO₂. NO_x- og SO₂-utslippene vil vi klare å redusere noe, men ikke så mye som vi er internasjonalt forpliktet til, sier Haltbrekken. Han er bekymret for det signalet Norge nå sender til andre land.

– Sett utenfra er Norge et av verdens rikeste land som ikke vil gjøre noe med utslippene av VOC, som blant annet er med på å redusere ozonlaget. Det er et argument for andre land til ikke å gjøre noe.

Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen intervjuet av N&M Bulletin

- Tar ikke FNs klimapanel på alvor

Det er et problem i Norge at mange ikke tar FNs klimapanel på alvor, mener miljøvernministeren. Selv tror han på forskerne, men vil ikke at Norge skal være førende i CO₂-reduksjoner.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Når FNs klimapanel (IPCC) sier det er all grunn til å tro at vi er inne i en periode med menneskeskapt drivhuseffekt, og at det er meget liten sannsynlighet for at temperaturendringene er resultat av naturlige variasjoner, foretrekker jeg å tro på dem, sier Berntsen.

Problemet i Norge er at det er mange som ikke gjør det. De sier de tror på IPCC, men i praksis velger de å se bort fra det.

Tenker du på noen spesielle?

Ja, det er vel noen både her og der.

Politikere?

Det er i hvert fall ikke tilstrekkelig mange som har tatt dette med såpass stort alvor at de har begynt å blåse i bartene.

Så de sier de tror på drivhuseffekten, men holder stø kurs likevel?

Det kan du godt si, sier Berntsen, som ikke vil være mer konkret.

Miljøvernministeren vil imidlertid ikke la Norge gå foran i arbeidet med å redusere i landenes utslipp av den viktigste klimagassen, karbondioksyd (CO₂).

Når vi snakker om prognosen for økte norske CO₂-utslipp (16 prosent), så er det viktig å se at det er 16 prosent av to promille (Norges andel av verdens CO₂-utslipp).

Legge ned Norge?

Regjeringen har vurdert om den skulle kreve at oljeplattformene skiftet ut eksisterende turbiner med ny teknologi. Det vil kanskje koste et par milliarder kroner. Skal vi bruke det for å hindre at de globale utslippene ikke øker med 2,16

promille, men 2,08 promille? Det blir noe sprøtt over den diskusjonen, sier miljøvernministeren, og legger til:

Selv om vi stoppet all aktivitet i Norge, så reduserer vi de globale utslippene med bare to promille. Det betyr selvfølgelig ingen verdens ting, når du vet at bare økningen i Kina hvert år er på 200 millioner tonn. Hvis vi skulle bruke to milliarder kroner logisk og fornuftig, skulle vi selvfølgelig dra til Kina med dem. Da kunne du få til reduksjoner som betyr noe, og ikke endevende norsk økonomi og oppnå resultater som det ikke går an å måle en gang!

Men man enevender vel ikke norsk økonomi ved å senke takten i oljeutvinningen litegrann?

Ja, det kan du godt gjøre, men det betyr så uendelig lite. Hvis gassen vi nå har skrevet kontrakter på kommer i stedet for kull, så vil det redusere CO₂-utslippene i Europa med 100 millioner tonn. Det er tre ganger så mye som de norske utslippene! Hvorfor skal vi da redusere gassproduksjonen,

som fører til at de bruker kull i stedet?

Vi er få i Norge, men per hode går det en del kinesere for hver nordmann?

Ja, men vi må ta de faktiske, globale utslippene, og få ned utslippene.

60 - 80 prosent

Men IPCC påpeker at man burde redusere med 60, kanskje 80 prosent i den industrialiserte verden for å forhindre ytterligere drivhuseffekt. Er det et problem at dere diskuterer på et helt annet nivå enn det vitenskapsmennene faktisk sier må til?

Det er mulig vi må prøve å få til 60 prosent reduksjon over tid, men du kan jo forestille deg hva som må til i den industrialiserte verden for å makte det.

Det triste er at landene driver og skylder på hverandre. «Vi kan ikke gjøre noe, for de andre gjør ikke noe». Det må vi få brutt ut av, sier Berntsen.

Vinboikotten over?

Norske vinkjøpere var mest forbannet over Frankrikes første atombombe i høst. De senere har bare vært positive, i det minste for vinsalget. Importen av fransk vin gikk ned med 23 prosent i september og opp med 31 prosent i oktober, i forhold til samme tidspunkt i 1994. Likevel har Frankrike tapt litt av sin markedsandel til spansk vin, som i høst har solgt svært godt.

Det er vanskelig å se klare utslag av boikottaksjonen av Frankrike, skriver Ukens statistikk fra Statistisk Sentralbyrå.

Mer ansvar til kommunene

Kommunene vil få større ansvar for å bevare det biologiske mangfoldet. Det blir bestemt i regjeringens handlingsplan som legges fram til våren.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Handlingsplanen for biologisk mangfold sendes rett over nyttår ut på høring i departementene. I løpet av våren 1996 skal planen legges fram, sannsyn-

ligvis som stortingsmelding.

De tre viktigste satsningsområdene er kartlegging av arter og naturområder, å klassifisere områdenes verdi, og forvaltning av naturområder som ikke er vernet.

Kommunene er et veldig viktig element for å videreutvi-

kle forvaltningen av de områdene som ikke er vernet, sier førstekonsulent Marit Ballestad i Miljøverndepartementet.

Handlingsplanen skal revideres hvert fjerde eller femte år. Da skal Stortinget få en rapport om arbeidet som er blitt gjort.

Gorillaerspises opp

Afrikas store aper blir spist opp på grunn av tømmersekskapers aktiviteter, melder Sunday Telegraph. Firmaene har oppfordret til ukontrollert jakt på gorillaer, sjimpanser og andre aper til mat. EU gir økonomisk støtte til tømmerfirmaene.

Nei til lovfestet vern av arter

Transportaktiviteten har neppe vært direkte årsak til utrydding av en bestemt art, mener samferdselsminister Kjell Opseth. Han vil helst ikke ta hensyn til biologisk mangfold når veiene skal bygges.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Kjell Opseth snakket om Samferdselsdepartementets utfordringer og arbeidsområder for å ta vare på det biologiske mangfoldet. Anledningen var departementets konferanse om transport og biologisk mangfold på Sundvollen ved Hønefoss. Opseth gikk sterk ut mot dem som ønsker klarere lover og regler for å bevare det biologiske mangfoldet.

Generelle, landsomfattende virkemidler rammer likt over

alt. De kan ikke brukes til å redusere lokal forurensning og naturinngrep på en effektiv måte, slo Opseth fast.

- Uheldig

Generelt er det uheldig med absolutte mål for planlegging og politikk. I alle saker må vi vurdere flere hensyn. Det er ikke entydig at biologisk mangfold bør gå foran andre mål. Trolig er det svært få, eller ingen, enkeltprosjekter som vi vet at vil utrydde spesielle arter. Normalt er det et spørsmål om hvor stor andel vi trenger for å beholde artene, sier Opseth.

Samferdselsministeren gikk også mot at luftforurensning skal tas med i den nasjonale handlingsplanen for biologisk mangfold som skal legges fram til våren.

Drivhuseffekt og forurensning bør ikke være tema for regjeringens handlingsplan for biologisk mangfold. Dette området er allerede regulert av

internasjonale avtaler, sier Opseth.

- Minimalistisk

Etter Opseths innledning tok landskapsarkitekt Hege Gultvedt fra Statens vegvesen i Buskerud ordet og spurte om Opseth ikke var vel minimalistisk når han snakket om å ta vare på en reserve av arter. Det kan føre til at artene blir presert ned mot tålegrensen for utrydding, påpekte Gultvedt.

Hvis du oppfattet meg slik at vi ikke skal ta hensyn til det biologiske mangfoldet dersom vi har artene et annet sted, så er det noe i nærheten av hva jeg har sagt. Dette er hele veien en politisk avveining. Et område med en art eller landskapstype som vi har i rikt monn et annet sted i landet får sannsynligvis en annen vurdering enn dersom naturtypen er begrenset, svarer Opseth.

Opseth: nei til dyrere bensin

Samferdselsminister Kjell Opseth avviser anbefalingen fra OECD om en kraftig økning i bensinprisen. Dyrere bensin vil slå uheldig ut for distriktene, mener Opseth.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Bensinavgifter er ikke riktig virkemiddel for å nå målene til OECD. Hos oss er bilen nødvendig. I mange deler av landet er bilen den eneste muligheten folk har. Derfor må vi ta i bruk andre virkemidler, sier Kjell Opseth.

Anbefaler firedobling

I forrige utgave av N&M Bulletin omtalte vi en OECD-rap-

port som anbefaler firedobling av bensinprisen. Rapporten konkluderer med at dyrere bensin og stans i veibyggingen er nødvendig for å oppnå en bærekraftig byutvikling.

Men samferdselsministeren vil ikke revurdere sin politikk for å redusere trafikkforurensningen.

Andre virkemidler

Det er først og fremst i Oslo og de fire største byene dette er et problem. Der må vi bruke andre virkemidler. Differensierte satser i bompengeringsene kan føre til at vi i rush-tiden får en overgang til andre transportmidler. Og kommunene kan med parkeringsreguleringer få ned trafikken. Det er denne typen virkemidler vi må ta i bruk. Bensinavgifter er et

så negativt virkemiddel at det bør vi ikke bruke, sier Opseth.

Bilene blir større og tyngre

Nordmenn kjøper større og tyngre biler enn tidligere. Selv om mange er avhengig av bil, kan vel dyrere bensinpris føre til en overgang til biler som bruker mindre drivstoff?

De regionale virkningene er av en slik karakter at dette ikke er riktig virkemiddel, sier Opseth.

Takk for støtten!

Nærling eller vern?
Begge deler, takk!

SØR-
VARANGER
KOMMUNE

SAUDA KOMMUNE

ØRSTA
KOMMUNE

EIGERSUND
KOMMUNE

KOLONIALGROSSISTENES IMPORTSERVICE

Fossekallen fylt av forbudte miljøgifter

Norges nasjonalfugl inneholder oppsiktsvekkende mye miljøgifter. Hunnene forlater redet før ungene er klekket ut, og eggeskallene er langt tynnere enn før.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

Et forskningsprosjekt ledet av økotoksikolog Signe Nybø ved

Allforsk i Trondheim, har tatt for seg reproduksjonsproblemer til vår nasjonalfugl fossekallen.

Det er påvist langt tynnere eggeskall hos fossekallhunnene i Sør-Norge enn andre steder i landet. I tillegg forlater hunnene redet før eggene er klekket ut.

Forskningsprosjektet har til hensikt å undersøke om funnene kan skyldes sur nedbør. Men siden enkelte typer klororganiske miljøgifter med hormolignende effekt, DDT og PCB,

kan forstyrre reproduksjonen, er fossekallen og eggene også blitt analysert for disse stoffene.

- Høye konsentrasjoner

– Vi har funnet høye konsentrasjoner av klororganiske miljøgifter i fossekall fra Sør-Norge, opplyser forsker John-Erik Haugen ved Norsk institutt for luftforskning (Nilu).

Nivåene tilsvarende man har funnet i marin fugl fra Norge. Dette er oppsiktsvekkende, si-

den fossekallen er en innlandsfugl som i hovedsak livnærer seg på insekter.

– Det som også er typisk er at vi finner høyere konsentrasjoner i eggene enn i lever, opp til 20 ganger mer. Det er fra tidligere kjent at hunnen kvitter seg med slike giftstoffer ved å skille dem ut til avkommet. Det er for tidlig til å kunne gi noen endelig konklusjon på hvilke effekter vi egentlig har å gjøre med i dette tilfellet, sier Haugen.

Miljøgiftene når Norge via lufta

Luft er den viktigste transportveien av klororganiske miljøgifter. Dette rammer mennesker, dyr og industri i Norge.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

– Vitenskapen er i dag generelt enige om at lufta er den viktigste veien for transport av klororganiske miljøgifter (pesticider, dioksiner, PCB o.l.) til nordområdene, opplyser forsker John-Erik Haugen ved Norsk institutt for luftforskning (Nilu) til N&M Bulletin.

Når vinden er nordgående kan utslipp av klororganiske miljøgifter i Sentral-Europa

registreres i form av økte luftkonsentrasjoner på Svalbard i løpet av ett til to døgn senere. Det viser luftmålinger foretatt av Nilu. Ved bruk av klororganiske plantevernmidler som er forbudt brukt i Norge (DDT, toksafen, klordaner og heksaklorsykloheksan), tilføres betydelige mengder til atmosfæren og transporteres mot polområdene.

Under lufttransport vaskes stoffene ut via nedbør, og noe kommer opp fra havet med fordamping. Denne såkalte «kalkondensasjonen» fører til at miljøgiftene til slutt havner i polområdene og akkumuleres i et begrenset geografisk område.

Beregninger viser at omlag

ti prosent av utslippene havner i nordområdene. Dette forklarer også de høye konsentrasjonene av miljøgifter som er funnet i sel og isbjørn i Arktis.

Kildene spores opp

Nilus kontinuerlige målinger av persistente organiske miljøgifter og tungmetaller i luft i Ny-Ålesund er en del av det pågående Arctic monitoring and assessment programme (AMAP). Her deltar de nordiske landene sammen med Canada, Russland og USA.

Programmet har blant annet til formål å få kunnskap om miljøgiftbelastningen i Arktis, og miljøgifters effekter på det arktiske økosystemet. Nye målemetoder gjør at forskerne kan finne ut hvor miljøgiftene som ankommer Arktis, egentlig stammer fra.

Store mender

Det er store mengder miljøgifter som ankommer de nordlige områdene. Et godt eksempel er insektmiddelet toksafen, et klororganisk stoff som brukes i forbindelse med produksjon av soyabønner, bomull og jordnøtter.

Toksafen var et av de mest brukte sprøytemidlene i USA fram til 1982, og er siden blitt

forbudt i en rekke industriland.

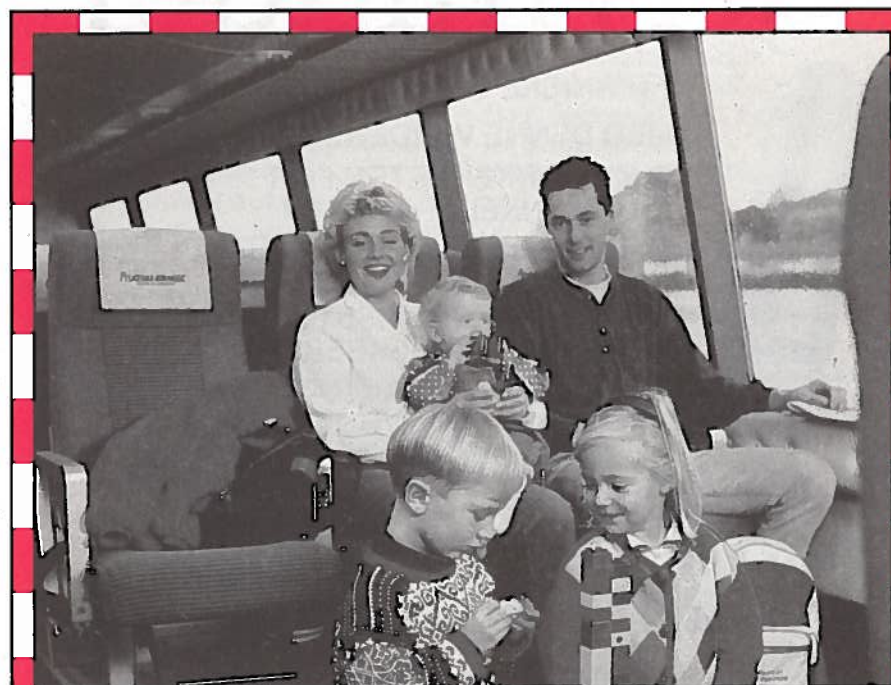
I USA er toksafen også brukt i stor skala for å utrydde fisk. Stoffet er fortsatt i bruk i betydelige mengder i blant annet India, Mexico og Sør-Russland. Nyere forskning har vist at stoffet kan være kreftframkallende ved siden av andre toksiske effekter.

Forbruket av toksafen fra 1950 til i dag er anslått til 1,3 millioner tonn. All toksafen er tilført direkte til miljøet i form av sprøyting, i motsetning til for eksempel PCB, der bare omlag 40 prosent har havnet ute i miljøet.

Toksafen langtransporteres via luft, og sjøpattedyr og det meste av fisken som fanges i de nordlige farvann har meget høyt innhold av toksafen i fett.

Rammes

Dette har igjen skapt problemer for fiskeoljeindustrien, som ikke er i stand til å overholde europeiske grenseverdier for toksafen. Fiskeoljeprodusenter i Europa har derfor fått dispensasjon ut 1996 for å omstille seg til ny renseteknologi for å kunne komme under denne grenseverdien. Dette er en meget krevende prosess da teknologien er svært komplisert og kostbar.

FAMILIE ?

Ta barna med for 50 kr. og reis så langt du vil.

Dra på opplevingsferd med barna. Len deg tilbake i stolen med kaffikoppen. Slapp av med film på TV, eller nyt kystlandskapet gjennom store panoramaruter medan dei minste bygger legotårn i leikekroken.

Med Fylkesbaatane sin spesialpris for barn under 16 år, har du råd til å ta barna med på ekspressbaten. Ein vaksen betaler full pris eller Grøn Rute-takst og kan ta med inntil 4 barn for berre 50 kr. kvar.

Kontakt reisebyrå eller:

FYLKESBAATANE
REISESERVICE

Strandkaiteinalen, 5013 Bergen
Tlf. 55 32 40 15 – Fax 55 31 05 76

RØYKEN
KOMMUNE

LILLESAND
KOMMUNE

KVINESDAL
KOMMUNE

MELAND
KOMMUNE

BRANNUSENET

ren luft som drivmiddel

I TEKNISKE SPRAYBOKSER.

MED DENNE VERDENSNYHETEN HAR VI:

- ØKT SIKKERHETEN FOR DEN ENKELTE BRUKER
- GITT ET VESENTLIG BIDRAG TIL ET BEDRE MILJØVERN
- VIST AT MÅLBEVISST SATSING GIR SUKSESS

DENNE LILLE TRYKK-KAPSELEN MEDFØRER ET VIKTIG ROLLEBYTTE

Adjø gass!
Velkommen
ren norsk luft!

Gras Produkter as er ikke fornøyd med kun å tilfredstille dagens behov. Vi vil være best også i fremtiden. Derfor vier vi miljøet stor oppmerksomhet. Luft skader ikke ozonlaget. Og, ved å erstatte gass med luft bidrar vi i kampen mot drivhuseffekten.

Den tradisjonelle drivgassen du finner i spraybokser ekspanderer ved opphetting. Luft derimot, ekspanderer lite ved opphetting. Dermed eliminerer vi faren for eksplosjon ved overoppheting. Luftdrevne spraybokser er derfor det tryggeste du kan bruke. Ikke minst der sveising og annet brannfarlig arbeid utføres.

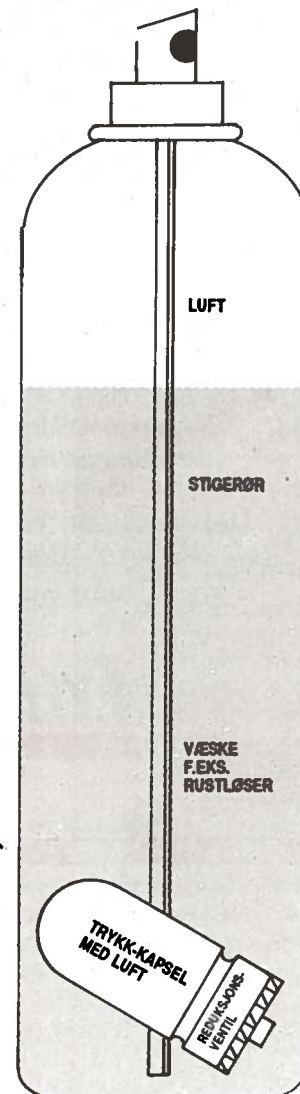
Luftdrevne spraybokser bedrer miljøet og sikkerheten for deg som bruker.

Gras Produkter as er et norsk selskap. Vi er leverandør til norsk industri, verksteder og institusjoner over hele landet. Gras Produkter as er totalleverandør av miljøvennlige rense- og avfettingsmidler, rustlødere, silicon, skjærevæsker, rense- og smøremidler for elektisk og elektronisk utstyr m.m.

Gras
Produkter as

Per Krohgs vei 4 c, Boks 10, 1006 Oslo
Telefon 22 32 85 80, Telefax 22 32 29 09

NÅR DU VIL VÆRE 100% SIKKER

Villsvin er dyre danske dyr

Et snes villsvin er blitt en hodepine for danske myndigheter. Jegere og naturvernere vil verne om bestanden, landbruket frykter tap i milliardklassen og vil utrydde dyrene.

N&M Bulletin
Jens P. Toldnæs

I 1993 rømte et drektig villsvin fra en innhegning på Jylland. I dag har Danmark en villsvinbestand på omlag tyve dyr. Ingen kan si med sikkerhet at alle dyrene stammer fra den ene rømningen. Det eneste som er sikkert når det gjelder de danske villsvinene er at natur- og næringsinteresser krangler så busta fyker om hva som skal skje med dem.

– Dette er blitt en meget politisk sak. Nå har miljøvernministeren selv gått inn for å ta seg av den, så får vi ser hva som skjer, sier viltkonsulent Jeppe Ebdrop i Naturfredningsfore-

ingen i Danmark til N&M Bulletin.

Organisasjonen mener villsvinet hører hjemme i den danske faunaen på tross av at talsmenn for landbruket mener dyrene kan påføre Danmark tapte eksportinntekter fra tamsvin på flere milliarder kroner, på grunn av fare for virusbakterier og snyltere.

Svend Bichel, president for Danmarks Naturfredningsforening, synes ikke dette er noe godt argument.

– Selvfølgelig kan villsvin

bære smitte. Det kan harene også. Skal vi utrydde dem og? Dette handler om naturfilosofi, om vi skal tilpasse naturen til menneskets aktiviteter. Det er faktisk det landbruket vil, sier han til avisen Information.

Bichel får delvis støtte fra faglig hold for sitt syn. En veterinærapparat vurderer smittefare som mer teoretisk enn reel.

Spørsmål gir svar i Norge?

Etter at N&M Bulletin meldte

om ville villsvin i Norge for et års tid siden er det ikke gjort nye observasjoner av arten. Viltkonsulent Osmund Fjellbakk hos fylkesmannens miljøvernavdeling i Østfold tror imidlertid at dyrene godt kan ha tilhold her likevel.

– Villsvinene er meget sky, og er i tillegg nattaktive. Det kan være årsak til at vi ikke har fått inn nye observasjoner i sommer. Spørsmål kan gi oss svar på om de fremdeles er her, sier han til N&M Bulletin.

Vinboikotten over?

Norske vinkjøpere var mest forbannet over Frankrikes første atombombe i høst. De senere har bare vært positive, i det minste for vinsalget. Importen av fransk vin gikk ned med 23 prosent i september og opp med 31 prosent i oktober, i forhold til samme tidspunkt i 1994. Likevel har Frankrike tapt litt av sin markedsandel til spansk vin, som i høst har solgt svært godt.

Det er vanskelig å se klare utslag av boikottaksjonen av Frankrike, skriver Ukens statistikk fra Statistisk Sentralbyrå.

Finland verner

Den finske regjeringen vil verne 100 000 hektar gammel skog i Nord-Finland, skriver Reuter. Skogen er i dag i kommersiell bruk, og området som skal vernes utgjør rundt to prosent av Finlands kommersielle skogareal.

Post-it® notatblokker med resirkulert papir!

Finnes i gul og grå farge.

Pos

Notes

1 100 76 mm x 127 mm

Post-it®

Notes

1 100 76 mm x 127 mm

655-1

3M

3M Kontor

Trygg mat er ingen selvfølge

Daglig blir vi møtt med nyheter om Newcastle disease på svenske kyllinger, salmonelladødsfall på danske sykehus, om nye avsløringer av den illegale hormonmafiaen i Belgia eller om nye amerikanske tilfeller av multiresistente bakteriestammer.

Vi skal ikke hovre og påstå at alt er bra i Norge. Men vi våger å påstå at situasjonen når det gjelder matbåren smitte fortsatt er mye, mye bedre i Norge.

Ikke fordi norske bønder er så mye snillere enn sine kolleger i Belgia. Ikke fordi våre markedsførere er mer moralske enn sine danske kolleger. Nei, rett og slett fordi vi i Norge hittil har hatt en landbrukspolitikk som har gjort dette mulig.

Vi kommer til å kjempe knallhardt for en fortsatt rett til å forsyne norske forbrukere med trygge matvarer som er produsert på en etisk og forsvarlig måte.

For å makte denne jobben trenger vi din hjelp. Fortsett å still krav om et miljøvennlig og etisk landbruk forsvarlig Be om velpleide kulturlandskap, og forlang at norske myndigheter sørger for rammebetingelser som gjør denne jobben mulig!

LANDBRUKS
SAMVIRKET

Miljøkalender

11. – 15. desember: FNs klimapanel møtes i Roma, for å godkjenne panelets andre rapport om globale klimaendringer.

24. januar: Energi- og miljøkomiteen skal legge fram sin instilling om klimameldingen.

2. – 3. februar: Miljøheimvernets rådskonferanse.

19. – 24. mars: Miljøteknologimesse i Köln. Teknologisk institutt og norsk-tysk handelskammer arrangerer stuietur. Mer info: 2286 5157.

11. – 14. februar: Konferanse om idrett, miljø og utvikling, Lillehammer. Mer info: Inge Aarhus, 6128 9922.

25. – 28. april: Kretsløpmesse i Hässleholm, Sverige. Mer info: Kretsløpmessen, +46 – 60 – 123 845.

1. – 6. juli: Byen som en organisme. Urban økologi nå og i framtiden. Konferanse i København, arrangert av organisasjonen for fornybar energi (OVE), tlf: +45 – 3537 3565.

GASS

«Naturgass – det miljøvennlige energialternativ som de kostnadsbevisste benytter!»

AS GASNOR. Flyplassveien, Pb. 63, 4262 Avaldsnes
Tlf. 52 84 33 11 • Fax 52 84 30 45

MØRE TRAFØ: TRANSFORMATORER OG NETTSTASJONER LEVERT SOM PAKKELØSNING ER VÅR SPESIALITET

- TORRISOLERTE TRANSFORMATORER
- FORDELINGS-TRANSFORMATORER
- EPOXY-TRANSFORMATORER
- NETTSTASJONER

MØRE
TRAFØ

MORE TRAFØ AS
HOVEDKONTOR
N-6230 SYKKYLVEN
TLF.: 70 25 17 00
TELEFAX: 70 25 30 09

MORE TRAFØ AS
REGION VEST
DAMSGARSGT. 163
5031 LAKSEVÅG
TLF.: 55 34 54 60
TELEFAX: 55 34 55 65

MORE TRAFØ AS
REGION ØST
LANGFALLOYA 7
3023 DRAMMEN
TLF.: 32 89 40 90
TELEFAX: 32 83 67 11

Langt mindre villmark enn antatt

Villmarken i Norge er i ferd med å forsvinne. I Sør-Norge er bare fem prosent av arealet villmarkspreget. Dette er langt mindre enn tidligere antatt.

N&M Bulletin

Audun Garberg

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har kartlagt villmarkspregede områder i Norge. Resultatet viser at vi har

langt mindre villmark enn hva gamle beregninger viste.

For hele landet viser beregningen at de villmarkspregede områdene er på 12 prosent av arealet. Dette er bare en fjerdedel av hva vi hadde ved århundreskiftet. Mer enn halvparten av landets areal ligger under én kilometer fra inngrep.

Flere inngrep

Som villmarkpreget regnes områder som ligger fem kilometer eller lenger fra «tyngre tekniske inngrep». For tre år

siden ble det gjort beregninger som viste at dette gjaldt 22 prosent av arealet i Norge. Nå er anslaget nesten halvert.

Den kraftige reduksjonen skyldes i all hovedsak at DN har tatt hensyn til flere forskjellige typer inngrep. Nå blir områder som ligger nær kraftlinjer og traktorveier ikke lenger regnet som villmarkspreget.

Førstekonsulent Ole T. Nyvoll har hatt hovedarbeidet med rapporten i DN. For han kom resultatet som en overraskelse.

– Vi trodde ikke det var så få villmarkspregede områder igjen. Særlig traktorveier har bidratt, det er langt flere enn vi trodde på forhånd, sier Nyvoll. Traktorveier fører til oppstyking av områder og legger forholdene til rette for skogshogst.

Minst i sør

I Sør-Norge (inkludert Trøndelag) er det bare fem prosent av arealet som kan betegnes som villmarkspreget.

Dårligst stilt er fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus. Her er det ingen områder som ligger fem kilometer eller lenger fra tyngre tekniske inngrep.

For å finne urørte naturområder i disse fylkene må vi lete under kategorien «inngrepsfri sone 2», som er områder mellom en og tre kilometer fra inngrep. Men selv i denne kategorien er det forsvinnende lite i disse fire fylkene.

Finnmark kommer desidert best ut av undersøkelsen. Der er i underkant av 40 prosent av arealet villmarkspreget. Troms ligger på andreplass med litt under 20 prosent.

Redskap

Kartleggingen skal gi kommuner og andre beslutningstakere mulighet til å se alle inngrep i sammenheng.

– Vi ønsker å øke bevisstheten og få færrest mulig inngrep i de villmarkspregede områdene. Og vi tror at mange beslutningstakere ønsker å ta hensyn til de uberørte områdene, sier Ole T. Nyvoll.

Hvert tredje år skal det komme en oppdatert utgave av kartet over villmarkspregede områder. Det er også laget kart for hvert enkelt fylke.

Undersøkelsen beregner ikke konsekvensene av forurensning og overbeite.

Villmarkspregede områder i Norge, 1900 (t.h.) og 1994. Som villmarkpreget regnes områder fem kilometer eller lenger fra store tekniske inngrep. (Kilde: DN/Statens kartverk, Aust-Agder, 1995.)

Slapt miljømerke

Miljøkriteriene for EUs miljømerke er så romslige at industrien ikke vil få noen store problemer med å skaffe seg et miljøalibi.

N&M Bulletin
Ruth Schukalla

Vaskemaskinprodusenten Miele kan få merket samtlige vaskemaskiner og oppvaskmaskiner med EU-blomsten. Lobbyistene fra industrien har gjort en bra jobb, skriver det tyske ukemagasinet Die Zeit.

EU-byråkratene i Brussel

produserer nå miljøkriterier på løpende bånd.

– Vi er bekymret for at kriteriene for det europeiske miljømerket er for slappe i sammenlignet med de nordiske. Sydlige land har en helt annen holdning til dette enn vi i Norden, sier Geir-Olav Fjeldheim i Stiftelsen Miljømerking til N&M Bulletin. Stiftelsen deltar på møtene i Brussel.

Hittil har de norske miljømerkene imidlertid ikke hatt så mye å bekymre seg over. Det er hittil bare små forskjeller mellom EUs og de norske miljøkravene hittil.

Kan vi unnslippe klimakatastrofen?

Verdens klimaforskere har slått fast at drivhuseffekten er her. Politikerne må nå ta valget: skal vi tilpasse oss eller forhindre videre drivhuseffekt?

BAKGRUNN

Ole P. Pedersen

Både norske og utenlandske medier har mottatt konklusjonene fra FNs klimapanel (IPCC) med stor interesse. Slutningene ekspertene har trukket er dramatiske. IPCC har aldri vært ledet av radikale miljøvernere – og det er nettopp organets konservative holdninger som gjør konklusjonene så politisk betydningsfulle. Nå er det ikke lenger radikalt å hevde at drivhuseffekten er her. Nå er

det slått fast som et meget sannsynlig faktum.

Vår egen miljøvernminister, Thorbjørn Berntsen, sier i denne utgaven av N&M Bulletin at han tror på drivhuseffekten og tar den meget alvorlig. Men han legger til at det er mange andre som sier det samme som han, som ikke tar konsekvensen av det.

Kan ikke rense

For politikerne er problemet med drivhuseffekten at vi ikke kan rense oss bort fra den. Saksessens til andre internasjonale miljøavtaler, som svovelprotokollen og Montreal-protokollen om forbud mot ozonødeleggende stoffer, har vært ny teknologi som erstatter gammel, noen dingser som renser det som til slutt slippes ut og innførsel av nye, mindre harmfulle stoffer enn det som har vært brukt til nå.

Karbondioksyd (CO₂) er den viktigste klimagassen, og den kan ikke renses. Den kan både bindes og dumpes på dypt vann, men det koster, er usikkert og hjelper ikke: det fjerner ikke drivhuseffekten.

Redusert energibruk

Det eneste som kan hindre en verre drivhuseffekt enn det vi allerede har dømt oss selv til, er redusert energiforbruk og mer effektiv bruk av energien.

Den erkennelsen sitter meget langt inne hos dagens politikere på Stortinget, enten de legger fram klimameldinger eller kjemper om å bruke opp oljefondet før jul. Det er greit å stå fram som bekymret for drivhuseffekten på TV, så lenge du slipper å ta konsekvensen av det når riktig stemmeknapp skal trykkes på i nasjonalfor-samlingen.

Det er ikke et rent norsk fenomen. I de fleste industrialiserte land har vi vennt oss til lave energipriser, som gjør det lønnsomt å frakte varer halve jorda rundt, framfor å dyrke dem fram på egenhånd. En viktig del av næringslivets struktur står i fare om energiprisen skulle øke så mye at transport-systemene ble lagt om og -bruken redusert.

Miljøbevegelsen får rett igjen

Miljøbevegelsen har blitt beskyldt for å fare med dommedagsvarsler og skremmeskudd når den har snakket om de mulige konsekvensene av drivhuseffekten. Nå kan organisasjonene stadfeste at de fikk rett. Og det er FNs forskere som har blitt dommedagsprofeter.

Dette mener FNs klimapanel

Over 2000 klimafor-skere legger fram sin andre hovedrapport denne uken. Her er noen av klimaekspertenes konklusjoner.

«De fleste systemer er følsomme for klimaendringer. Naturlige økosystemer, sosio-økologiske systemer og menneskelig helse er alle følsomme både for størrelsen og hastigheten av klimaendringer.»

«Folk som lever i halvtørre landbruksområder, lavereliggende kystområder, vannbegrensede eller flomutsatte områder eller på små øyer er spesielt sårbare for klimaendringer.»

Landbruk

«Mange av verdens fattigste folk – spesielt de som lever i subtropiske og tropiske områder og er avhengig av isolerte landbrukssystemer i halvtørre og tørre regioner, har størst risiko for økt sult.»

Infrastruktur

«Klimaendringer og resulterende økt havnivå kan ha mange negative konsekvenser for infrastruktur innen energi, industri og transport, menneskelig bosetting, eiendomsfor-si-

kringsindustrien, turisme og kulturelle systemer og verdier.»

Vann

«Klimaendringer ... kan ha stor betydning på regionale vannressurser.»

«Mengde av og kvalitet på vannforsyning er allerede alvorlige problemer i mange regioner i dag ... det gjør disse regionene spesielt sårbare overfor enhver reduksjon i vannforsyning.»

Naturlige økosystemer

«Det blir sannsynligvis reduksjon i biodiversiteten og i varer og tjenester som økosystemene forsyner samfunnet med. Økosystemer vil muligens ikke komme i likevekt før flere hundre år etter at klimaet oppnår en ny balanse.»

«Hele skogtyper kan forsvinne.»

«Boreale skoger vil sannsynligvis gjennomgå irregulære og storskalerte tap av levende trær.»

Innsjøer, elver og våtmarker

«I innsjøer og elver vil oppvarmingen ha de største biologiske effektene ... i lavtliggende områder med arter i kalde eller kjølige vann, hvor utryddelsen vil være størst.»

Isbreer

«Mellom en tredjedel og halvparten av eksisterende isbremasse kan forsvinne i løpet av de neste 100 årene.»

(Fra IPCCs arbeidsgruppe to, «Summary for policymakers». Rapporten ble godkjent av arbeidsgruppen tidligere i høst.) Kilde: Greenpeace Norge.

Takk for støtten!

AS RØDØY-LURØY KRAFTVERK

Factoring Finans
PB 2424 Solli
0202 Oslo

Rør og Vannteknikk A/S
Øvre Søriliv. 24
7700 STEINKJER

norpe

BORRE
HAVARI-
VERN-
SKOLE
LANGGRUNN
POSTBOKS 70 • 3191 HORTEN
TLF. 33 07 32 04
FAX 33 07 32 05

Møre Edelfisk A/S
6450 HJELSET - NORWAY

Råholt Nikkel
2070 Råholt

Sira-Kvina
kraftselskap

OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER

HALVÅRSRAPPORT 1995

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE
Forsvarets etatsforvalter Oskarsen

Gardermobanen

Statens vegvesen
Alneshus

OSL

LUFFTARNTVERKSTEDS DATAVEKSELNAP FOR NYE OSLO LUFFTHAVN GARDERMOEN

Halvårsrapporten
omfatter fagområdene støy,
luft, vannkvalitet, vannbalanse,
erosjon, dyre- og planteliv.
Den kan bestilles ved henvendelse
til miljøavdelingen,
Oslo Hovedflyplass AS,
Postboks 100,
2060 Gardermoen,
telefon.: 63 94 56 00
telefax: 63 94 56 10

Nyttreservat

Regjeringen har opprettet Rinnleiret naturreservat i Levanger og Verdal, melder Miljøverndepartementet (MD). Området i Nord-Trøndelag er to kvadratkilometer stort. Formålet med vernet er å ta vare på et viktig våtmarksområde i naturlig tilstand, og verne om den særpregede strandengvegetasjonen sammen med det spesielt rike og interessante fuglelivet og annet dyreliv som hører til området, forteller MD.

Norsk institutt for skogforskning

Norwegian Forest Research Institute

Norsk institutt for skogforskning (NISK) har siden 1916 kartlagt forutsetningene for vern, bruk og utnyttelse av skog.

Dette innebærer studier av forhold som har betydning for:

- Hvordan skogens ressurser kan utvikles og nyttes til næringsutøvelse.
- Hvordan skogen kan bevares som økosystem.
- Hvordan skogen kan bevares og sikres som kilde til opplevelse, rekreasjon og friluftsliv.

Norsk institutt for skogforskning (NISK)

Høgskoleveien 12, 1432 Ås
Tlf 64 94 90 00 - Fax. 64 94 29 80

SV krever melding om miljøgifter

SV-representantene Paul Chaffey og Børre Rønningen vil ha en egen stortingsmelding om hormonforstyrrende stoffer. De kommer til å legge fram forslag om dette før jul.

N&M Bulletin
Jon Bjartnes

Hormonforstyrrende stoffer mistenkes blant annet for å kunne føre til redusert fruktbarhet hos menn. Chaffey og Rønningen ønsker både en oversikt over feltet og at det skal settes i verk praktiske tiltak.

Ønsker helhetlig politikk

– Hovedgrunnen til at vi ønsker oss en egen stortingsmelding, er at dette er et område med lite forskning, lite regel-

verk og samtidig store og bekymringsfulle medieoppslag. Vi ønsker oss en helhetlig politikk på området hormonforstyrrende stoffer, sier Paul Chaffey til N&M Bulletin.

Forbud og merking

Blant tiltakene Chaffey og Rønningen ønsker seg, er forslag til forbud og andre begrensninger i omsetningen av stoffer som er hormonforstyrrende. I tilfeller der forbud av en eller annen grunn skulle være uaktuelt, ønsker de seg en merkeordning istedet. De to SV-erne vil at føre var-prinsippet skal brukes på en sånn måte at produkter kan forbyes midlertidig, mens myndighetene undersøker effekten av stoffene produktene inneholder.

– Vi mener man må kunne holde stoffer som kan være farlige unna produksjonen inntil

det er bevist at de ikke er farlige, sier Chaffey.

Mer offentlighet

Chaffey og Rønningen vil også at en slik stortingsmelding må inneholde nye retningslinjer for åpenhet om hvilke stoffer produkter inneholder.

– Vi vil ikke ha åpenhet om bedriftshemmeligheter, men vi vil ha åpenhet i spørsmål om et produkt inneholder farlige stoffer eller ikke. Er det helsefare knyttet til et produkt, bør informasjonen om det være offentlig, sier Chaffey.

Sagt og skrevet

Marmeladeglass og oljeplattformer

«Når folk flest blir fortalt at de må resirkulere selv sine marmeladeglass, hvordan skal vi da forsvare at oljeselskapene og regjeringer kan senke tonnevis av stål og betong i naturen?»

Greenpeace-leder Thilo Bode til Dagens Næringsliv.

de har vel ikke makt til å rive det hele? Georg Fredrik Rieber-Mohn mener imidlertid at det kan holde med å stenge kraftverket og la vannet strømme forbi. En så begrenset beslutning må da en statsminister, en riksadvokat og en ordfører få gjennomslag for.»

Fra leder i Dagbladet.

Dyre plattformer

Å fjerne alle oljeinstallasjonene på norsk sokkel vil koste 50 milliarder kroner. 37 olje- og gasselskaper fra hele verden går nå sammen for å diskutere hvordan dette skal gjøres, skriver Aftenposten.

Om Alta

«Blant dem som sier at utbyggingen var en feiltakelse er landets statsminister og landets riksadvokat. Men selv

Lite øko-salg

Melk produsert etter økologiske prinsipper er nå å få kjøpt i butikkene i landets hovedstad. Men salget går tregt, 10 000 – 12 000 liter i uka er mer enn byens innbyggere klarer svelge, skriver Nationen. Også storfe, sau og lam merket «økologisk», er å få kjøpt. Kjøttet har bedre avsetning enn melka, men er foreløpig langt fra noen salgssuksess.

Norsk Romsenter
NORWEGIAN SPACE CENTRE

Ny avtale hindrer ikke tynnere ozonlag Ozondreperne skal temmes innen 2040

De ozonødeleggende stoffene metylbromid og HKFK skal forbys i i-land. U-landene påtar seg også forbud for første gang, forutsatt at de får økonomisk hjelp fra i-land. Greenpeace kritiserer imidlertid avtalen.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Under et møte i Montreal-protokollen i Wien forrige uke, måtte det hard tautrekking til før i-land og u-land klarte å bli enige om en ny avtale for å begrense skadene på ozonlaget. Montreal-protokollen er underskrevet av rundt 150 stater, og er en del av Wien-konvensjonen for beskyttelsen av ozonlaget.

Landene har tidligere vært enige om å stanse bruken av HKFK i i-land i 2030, men det er altså skjerpet:

- I-land skal slutte å produsere og bruke HKFK innen 2020, mens u-landene skal stabilisere utslippene på 2015-nivå i 2016, og slutte å bruke stoffet i 2040.
- Metylbromid blir forbudt i i-land i 2010, og skal reduseres med 25 prosent innen

2001 og 50 prosent innen 2005 i forhold til i dag. U-land skal stabilisere sitt forbruk på dagens nivå innen 2002.

- I-landene skal gi flere penger til det såkalte «Montreal-fondet», for å dekke de ekstrakostnadene u-landene får ved å gå over til andre og mindre skadelige stoffer.

Får ozonlaget det bedre?

– Forhandlingsresultatet er et viktig steg i retning av å få kontroll med reduksjonen av ozonlaget, sier statssekretær i Miljøverndepartementet, Bernt Bull, i en kommentar. Forhandlingsresultatet fører også til at Norge må skjerpe sitt eget mål for forbruk og produksjon av metylbromid.

Det er imidlertid et åpent spørsmål om det svært så uttynne ozonlaget får det noe bedre på kort sikt etter forhandlingene i Wien. Ifølge avisen Information innebærer den svært lange tidsfristen for å bli kvitt HKFK at belastningen på ozonlaget vil være like stor i 2020 som den er i dag.

Vanskelig

Enigheten om avtalen satt langt inne, ifølge meldingene fra de internasjonale nyhetsbyråene. U-landenes krav om en så lang

tidsfrist som 2040 for bruk av HKFK holdt på å hindre enighet om det punktet, noe som ville gjort hele konferansen til en fiasko.

Dessuten skal avtalelandene først i 1997 diskutere hvor mange penger i-landene skal stille opp med, for at u-landene skal stanse sin bruk av ozonødeleggende stoffer. Det kan bli en meget hard debatt.

Eksport av gammel teknologi

Miljøorganisasjonen Greenpeace mener det er de internasjonale kjemiskapene, mer enn u-landene, som tjener på at de fattige statene slipper å fase ut HKFK før 2040. Selskapene kan dermed eksportere sin gamle teknologi til u-landene i det den ikke er gangbar i nord, i stedet for at u-landene

går rett på den nye teknologien. I en rekke u-land er kjøleindustrien i sterk vekst.

– HKFK-avtalen er ren kosmetikk. Og med metylbromid har partene tatt det verste aspektet ved hvert forslag og samlet dem i et kompromiss, sier Clive Bates i Greenpeace til Reuter.

Seier for EU?

Englands miljøvernminister, John Gummer, sa etter konferansen at den var en seier for EUs miljøarbeid.

– Nok en gang har dette vært en hendelse hvor EU har tatt styringen med å oppnå en viktig, internasjonal avtale, og med England i sentrum for begivenhetene, sier Gummer beskjedent. Han forteller imidlertid ikke om han har tenkt å betale penger til u-landene.

Direktoratet for
sivilt beredskap

Vi tenker miljø.
Gjør det du også!

KILDESORTERING I OSLO

PAPIR

Papirbeholdere/containere utplasseres i stadig flere borettslag og sameier, på kjøpesentre, o.l.

GLASS

Igloer på mange sentrale steder i byen.

MATAV FALL

samles inn fra storhusholdninger og går til grisefør.

SPESIALAVFALL

Miljøstasjoner (utplassert på bensinstasjoner) der husholdningene leverer spesialavfall gratis.

GJENBRUKSSTASJONER

I Brobekkv. 87 og på Grønmo kan husholdningene levere inntil 2,5 m³ avfall gratis (må sorteres).

Restavfallet etter sortering tar vi hånd om i våre 2 forbrenningsanlegg med røykgassrensing og energigjenvinning.

Oslo kommune Renholdsverket

Avd. for miljø og utvikling tlf. 22 22 71 50
Spesialavfall- og gjenbruksstasjon tlf. 22 64 58 98

Tåkelagt nei til vern

Miljøvernministeren prøver å presse kommuneadministrasjonen i Tingvoll til å sette av større arealer til fiskeoppdrett.

N&M Bulletin
Ruth Schukalla

Alle, fra lokalbefolkningen til Fylkes-

mannen og Direktoratet for naturforvaltning har støttet kommunens vernelinje i arealplanen for sjøområdene. Ikke miljøvernministeren. I brevet fra Berntsen heter det:

– Arealbruk som utestenger oppdrett bør brukes med forsiktighet. Tingvoll må derfor vurdere de områdene som er satt av til NFFF-områder på nytt.

Alt tyder på at Berntsen har latt argumentene fra fiskerisjefen i Møre og Roms-

dal og Fiskeridepartementet veie tyngst.

Fiskerisjefen i Møre og Romsdal, Knut Sjøstad, sier til Kommunal Rapport:

– Våre faglige innvendinger er tatt til følge. Tingvoll Kommune har overreagert. Oppdrettsnæringen representerer overhodet ingen miljøtrussel.

Annen virkelighet

For miljøvernlederen i Tingvoll, Odd Arild Bugge, ser virkeligheten ganske annerledes ut:

– For oss er det viktigst at vi har fått godkjent kommuneplanen. Men de prinsipielle sidene ved saken er jo fortsatt ikke avklart. Miljøverndepartementet har bare sendt ballen tilbake til oss, sier han.

Det som er et konkret og håndfast pålegg er at kommunen må revidere kommuneplanen og at alle «berørte interesser» må trekkes inn i planleggingen. Men interessekonflikten er fortsatt ikke løst. Og når partene sitter med hver sitt sett av spilleregler er det stor fare for at også Tingvolls nye arealplan inklusive innsigelse fra Fiskerisjefen havner på miljøvernministerens bord.

* god smak * kultur
* tradisjon * kvalitet

MEIERIINDUSTRIEN har 200 produktvarianter og 5.600 ansatte. Med en omsetning i 1994 på ca. 10 milliarder kroner er dette landets største næringsmiddelindustri.

Produksjon skjer på 95 anlegg, fordelt på 16 meieriselskaper.

Norske Meierier

Åssiden Forniklingsverksted as
Pb 805
3002 DRAMMEN

Mosvangen Mat og Vinhus
Henrik Ibsensgt. 21
4021 STAVANGER

LARDAL
KOMMUNE

Natur&miljø

Bulletin

vil med dette ønske
alle sine lesere
*en riktig god jul
og et godt nytt år*

Vi er tilbake med flere nyheter
fra natur- og miljøfronten
fredag 12. januar

Med hilsen

Ole P. Pedersen, Jens P.
Toldnæs og Audun Garberg

Takk for støtten!

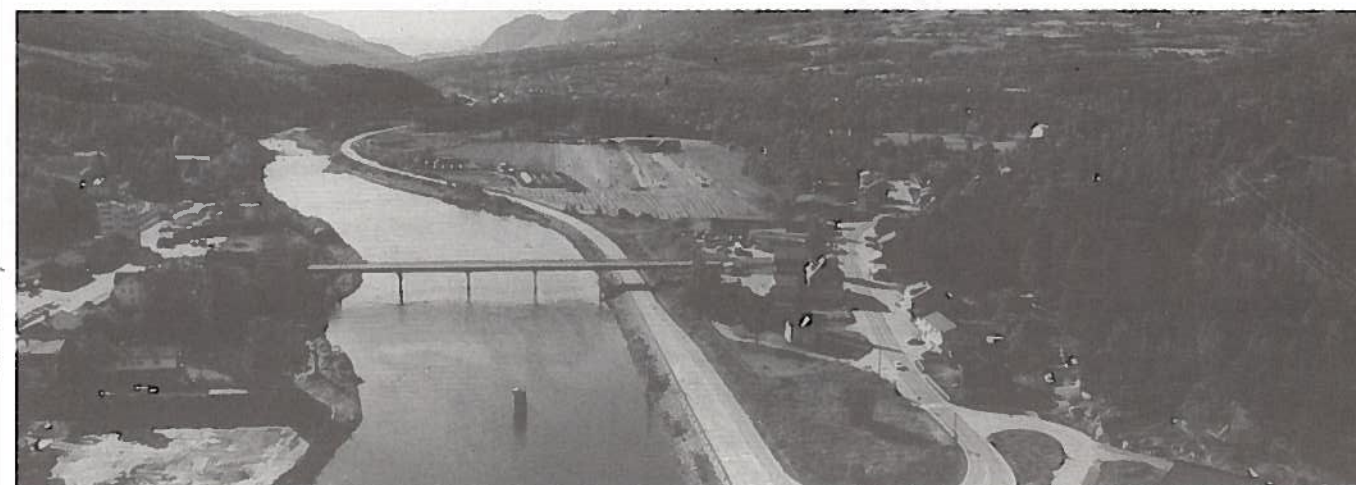

Bæreposer og plastfolier
av miljøvennlig polyeten

Norfolier as & co
Datterselskap av Icopal as
Postboks 85
N-1473 SKÅRER, tlf. 67 97 94 00

OGSÅ KRAFTUTBYGGERE ER NATURVENNER

Vi gjør mye for å lege sår:
landskapspleie, arondering, tilsåing av tipper, terskler, utsetting av settefisk m.m.

FHR

Foreningen til Hallingvassdragets regulering
Boks 2481 Solli, 0202 Oslo 2
Tlf. 22 43 50 50

Takk for støtten!

Thor's Kemiske Fabrikker A/S

AKZO NOBEL Thor's Kemiske Fabrikker A/S Postboks 7 1471 Skårer Telefon: 67 90 41 00 Telefaks: 67 90 91 83

- Ledende leverandør av
 - Vaskemidler, flytende og pulver
 - Renserikjemikalier
 - Industrikjemikalier
 - Uorganiske bindemidler
 - Industrirekvisita

Miljø- og ressursplan

– for den miljøbevisste bonde

Som norske bønder har vi et ansvar for de naturressursene vi forvalter. Vi skal ikke bare produsere mat av høy kvalitet, men også bevare kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet.

I dette arbeidet er Miljø- og ressursplan et hjelpemiddel for bonden. Norges Bondelag arbeider med «verktøyet» som bonden kan bruke i planleggingsfasen. En slik driftsplan inkluderer også miljøtiltak og bedre arealbruk.

"Miljøvern for Europa" har høy prioritet

DEBATT

Bernt Bull, statssekretær i Miljøverndepartementet

Fagsjef Helene Banks uttalelse om Norges innsats før og under Sofia-konferansen om «Miljøvern i Europa» i N&M Bulletin nr. 19 gir inntrykk av at vi fra Miljøverndepartementet (MD) ikke har prioritert denne viktige prosessen.

«Miljøvern for Europa» er ingen papirtiger. Jeg vil hevde at prosessen allerede har gitt en rekke konkrete resultater, selv om veien til et «rent» Europa stadig er kostbar og lang. Norges samarbeid med Øst-Europa foregår både innenfor «Miljøvern for Europa»-prosessen og bilateralt. Vi bidrar med konkrete prosjekter innenfor

arbeidet i en forberedende komité (PPC) hvor regjeringsrepresentanter fra øst og vest og de store finansieringsinstitusjonene er representert. Hittil har 175 millioner ecu i gave hjulpet til å få i gang miljøinvesteringer for 3700 millioner ecu.

Et konkret eksempel er programmet MD har satt i gang for å overføre kompetanse på renere produksjon til Tsjekkia, Polen, Slovakia og Russland. Ledende ingeniører får opplæring i og gjennomfører miljøanalyser i egne bedrifter under veiledning av norske rådgivere. Sammen kommer de fram til tiltak som bidrar til enøk, reduserer avfall og forurensning samtidig som produksjonen og lønnsomheten forbedres. Resultatene av program-

met er meget gode.

I den perioden vi har lagt bak oss har «Miljøvern i Europa» bidratt til at sentral- og østeuropeiske land har fått bistand til å lage miljøhandlingsplaner, nasjonale miljøfond er styrket og det er innledet et samarbeid med næringslivet om harmonisering av miljøstandarder, forurensningsansvar og institusjonsoppbygging. Uten slike verktøy på plass ville vi lete i blinde etter hvilke oppgaver det er viktigst å ta fatt i blant hundrevis av små og store problemer.

Nå står landene overfor nye løft: utfasing av subsidier ved bruk av energi, vann og andre naturressurser, bevaring av biologisk mangfold, styrking av miljølovgivning, miljødata og overvåking, bedre samarbeid med næringslivet, bedre kapasitet for prosjektførberedelser og styrking av finansielle mekanismer for miljøinvestering.

Ministerdeklarasjonen fra Sofia følger opp dette. Ministrene understreker at de enkel-

te land har hovedansvaret for å løse egne miljøproblemer og at hovedtyngden av midlene må komme fra landene selv. Etter norsk initiativ har OECD laget en håndbok om renere produksjon som ble lagt fram på konferansen. Norge har også tatt initiativ til at det settes i gang et pilotprosjekt for miljøvennlige innkjøp av varer og tjenester.

Atomsikkerhet er svært viktig for Norge. I deklarasjonen går ministrene inn for å fase ut usikre atominstallasjoner så snart som mulig. Prøvesprengningene ble også kritisert.

Det er galt å hevde at Norge – med Thorbjørn Berntsen i spissen – ikke prioriterer dette arbeidet. Vi arbeider intenst med å påskynde prosessene. Internasjonalt samarbeid fører sjelden til de store hoppene, men snarere til mange små skritt. Det er en klart prioritert oppgave for oss å sørge for at disse skrittene går i riktig retning.

(Innlegget er forkortet. Red.)

Nye problemer for Tsjernobyl-stenging

Avtalen mellom Ukraina og vesteuropiske land om å stenge Tsjernobyl kan begynne å forvitne allerede.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Ukraina skal stenge det ulykkesrammede kraftverket, forutsatt at de vestlige landene betaler. Men eierne av atomkraftverket krever nå litt flere detaljer i denne betalingsplanen, av frykt for å bli sittende

igjen med regningen likevel, skriver Reuter.

Miljøvernminister Yuri Kostenko sier også at det vil ta flere tiår å stenge atomkraftverket, og at prisen vil være flere milliarder dollar.

Da avtalen første gang ble gjort, var planen å stenge atomkraftverket, som for snaut ti år siden forårsaket voldsomme utslipp av radioaktivitet, innen år 2000.

Men Ukraina sier det ikke er aktuelt, med mindre resten av energisektoren blir oppgradert.

**NANNESTAD-
ALMENNINGENE**
2030 NANNESTAD

**STØTTER NORGES
NATURVERNFORBUND**

Emballasje på naturens side.

Keyes Norway a.s

3500 Hønefoss.

Tlf.: 32 12 34 22. Fax: 32 12 24 56.

as Apotekernes Fællesindkjøb

**KREOSOT.
MEN INGEN
FLEKKER!**

Bytt til STAB-stolpen du også! I Sverige har den allerede gjort suksess, så der er det slutt med kreosot på klær og kropp.

Nå kan vi gi deg enkel tilgang til STAB-stolpen gjennom vårt nye salgskontor på Hamar. Her får du også alternative løsninger; som saltimpregnerte stolper og salt kombinert med kreosot i rotenden.

Kontakt oss - du har alt å vinne!

***STAB-stolpen - det flekkfrie
alternativet. Fra Europas ledende
produsent av trestolper***

STAB SUECIA

STAB SUECIA AS
Postboks 66, 2301 Hamar. Tel: 62 53 30 22
Fax: 62 53 39 50